

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

**МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ
УКРАЇНСЬКОЮ,
АНГЛІЙСЬКОЮ
ТА ПОЛЬСЬКОЮ МОВАМИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

*VI Всеукраїнської
науково–практичної конференції
викладачів та фахівців–практиків*

ОХОРОНА ПРАЦІ: ОСВІТА І ПРАКТИКА

та

*XVI Всеукраїнської
науково–практичної конференції
курсантів, студентів, аспірантів
та ад'юнктів*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Львів – 2026

Голова:	АЗЮКОВСЬКИЙ Олександр Олександрович – ректор Національного технічного університету "Дніпровська політехніка" (НТУ ДП), кандидат технічних наук, професор;
Заступники голови:	БОНДАР Дмитро Володимирович – ректор Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (ЛДУБЖД), доктор юридичних наук, доцент, заслужений працівник цивільного захисту України, генерал-майор служби цивільного захисту. БОГДАНОВА Ольга – кандидат технічних наук, голова правління Європейського співтовариства з охорони праці ESOSH, сертифікований експерт Інституту здоров'я та безпеки праці Tech IOSH (Великобританія), сертифікований експерт інституту здоров'я та безпеки праці CertIOSH (Велика Британія)); МАТВІЙЧУК Дмитро Лаврентійович – головний редактор науково-виробничого журналу «Охорона праці»;
Члени оргкомітету:	ПОПОВИЧ Василь Васильович – проректор ЛДУБЖД з наукової роботи, полковник служби цивільного захисту, доктор технічних наук, професор. БЄЛІКОВ Анатолій Серафимович – завідувач кафедри безпеки життєдіяльності ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», доктор технічних наук, професор; ВОЛОДЧЕНКОВА Наталія Валеріївна – декан гірничо-металургійного факультету ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», кандидат технічних наук, доцент;

3. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 №322-VIII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

4. Офіційний сайт Державна служба України з питань праці [Електрон. ресурс]. URL: <https://dsp.gov.ua>

УДК 811.161.2:331.45

СТАНДАРТ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

*Кульчицька М. О., канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри
українознавства та міжкультурної комунікації;*

*Хлипавка Г. Г., канд. пед. наук, доцент кафедри українознавства
та міжкультурної комунікації*

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Сучасна система охорони праці функціонує в умовах підвищених вимог до якості комунікації, точності інструкцій і швидкості прийняття рішень. У цьому контексті особливого значення набуває стандарт державної мови як інструмент забезпечення однозначності професійного спілкування. Відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», державна мова є обов'язковою у сфері публічної комунікації, зокрема у професійній діяльності [6].

Ефективність заходів з охорони праці значною мірою залежить від того, наскільки чітко і зрозуміло сформульовано інструкції, правила та попередження. Використання суржику, кальок або двозначних конструкцій може призводити до неправильного розуміння вимог безпеки, що підвищує ризик травматизму. Відхилення від нормативного мовлення знижує точність передавання інформації та ефективність професійної комунікації.

Зокрема, у нібито законодавчо регламентованій за змістом, та локально підготованій до конкретних потреб виробничій документації часто трапляються формулювання, що спотворюють зміст або ускладнюють його сприйняття. Наприклад: «*приймати міри по усуненню порушень*» → нормативно: «*вживати заходів щодо усунення порушень*»; «*слідити за технікою безпеки*» → «*дотримуватися вимог безпеки*» або «*стежити за дотриманням вимог безпеки*»; «*не допускати знаходження посторонніх осіб*» → «*не допускати перебування сторонніх осіб*»; «*провести інструктаж по охороні праці*» → «*провести інструктаж з охорони праці*».

Неодиничним фактом є громіздкі, багатослівні, важкі для розуміння, неточні, з невластивою українській мові будовою фрази у документах, як-от: «...за трудовим договором про надомну роботу визначене працівником робо-

че місце має характеризуватися наявністю закріпленої зони...», «примірний перелік документів, які повинні бути розроблені у суб'єкта господарювання, що використовує найману працю».

Окрему небезпеку становлять двозначні або нечіткі інструкції, а саме: «*перед початком роботи перевірити обладнання*» (без уточнення параметрів перевірки) → доцільніше: «*перед початком роботи перевірити справність обладнання, наявність захисних огорожень та відсутність видимих пошкоджень*»; «*працювати обережно*» → «*працювати з використанням засобів індивідуально-го захисту та дотриманням встановлених технологічних режимів*».

Такі мовні відхилення суперечать нормам, зафіксованим в Українському правописі, який установлює сучасні орфографічні та стилістичні стандарти української мови [7].

Особливого значення набуває Стандарт державної мови «Український правопис», затверджений рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови, дія якого поширюється на всі сфери публічного життя, визначені законодавством [4]. Це означає, що вимоги правопису є обов'язковими і для текстів інструкцій, нормативної документації та навчальних матеріалів з охорони праці усіх рівнів їх підготовки та функціонування.

Стандарт державної мови забезпечує однозначність термінології, зрозумілість інструкцій та ефективну передачу інформації про ризики. Це узгоджується з підходами міжнародних стандартів безпеки, зокрема ISO 45001, де передбачено вимоги до забезпечення ефективної внутрішньої та зовнішньої комунікації як складової системи управління охороною праці [2].

Особливу роль мовний стандарт відіграє в освітньому процесі. Формування професійного мовлення майбутніх фахівців з охорони праці сприяє розвитку ризик-орієнтованого мислення. У працях із культури професійного мовлення наголошено, що фахова комунікація є складником професійної компетентності, оскільки забезпечує точність передавання спеціальної інформації [3, с. 14].

У практичному вимірі важливим є перегляд і вдосконалення документації з охорони праці з урахуванням мовних норм. Це передбачає впровадження мовного контролю як елементу системи управління охороною праці, що відповідає сучасним міжнародним підходам до формування культури безпеки [1].

У цьому контексті доцільним є запровадження мовного аудиту інструкцій, пам'яток, навчальних матеріалів, попереджувальних повідомлень та іншої профільної документації як допоміжного інструменту підвищення ефективності системи управління охороною праці.

Отже, стандарт державної мови слід розглядати як невід'ємну складову культури безпеки. Його дотримання підвищує ефективність комунікації, сприяє правильному розумінню вимог охорони праці та знижує ризики виробничих інцидентів.

Список використаних джерел:

1. International Labour Organization. Safety and health at work: Global strategy and trends. – Geneva, 2021. – URL: <https://www.ilo.org>
2. ISO 45001. Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use. – Geneva : ISO, 2018.
3. Вознюк Г. Л., Булик-Верхола С. З., Василюшин І. П., Гнатюк М. В., Ментинська І. Б., Шмілик І. Д. Українська мова (за професійним спрямуванням): навч. посібник-практикум. 3-тє вид. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2024. 328 с.
4. Стандарт державної мови «Український правопис» : рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 01.03.2026 № 47. – URL: <https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/2026/rishennja-komisiji/01-03/sdm-ukrayinskii-pravopis-vidannia.pdf>
5. Про затвердження Порядку напроцювання, затвердження, введення в дію, перегляду стандартів державної мови та внесення змін до них: рішення від 16.11.2023 № 421 / Національна комісія зі стандартів державної мови // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2107-23#Text>
6. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
7. Український правопис. – Київ : Наукова думка, 2019. 393 с.